מסורת הש"ס

ופורש. ויקבלו את המת מיד לכיון דמלא עליו חתונה הוא לגביה כרגל ולא אתיא לאבילות ותיכלה ונוהג שבעת ימי המשתה כו': וכל אותן הימים. של ימי המשתה ושל אבילות: הוא ישן כו'. ואין מתיחדין זה עם זה שמא יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה כדילפינן בגלגו מגלחין (מו"ק דף טו:) ואף בשבעת ימי המשתה שהן כרגל נוהג הוא אבילות של דברי ליעגא דהיינו איסור תשמיש כדלקמן: ואין מונעין. בשביל האבילות אין אומרין עליה תכשיטיה שלא תתגנה על בעלה: כל שלשים יום. ואע"פ שהן ימי אבילות לשאר בני אדם וכל שכן משלשים ואילך: דליכא אינים דערב. אם יפסידו מה שהכינו: שנתן מים על גבי בשר. שוב אינו ראוי למוכרו במקולין: בכרך. שביחי אינשי טובא ויש קופיס הרבה: אלא דרב חסדא. דמפליג בין נתן ללא נתן: היכי משכחת לה. לא בכרך ולא בכפר: דמפקא מכרך ומפקא מכפר. מולאה מכלל כרך ומולאה מכלל כפר. גדולה מכפר וקטנה מכרך: אינא דרב חסדא. דמוקי לה בנתן מים על גבי בשר: וכן מי שפירסה אשתו נדה. בכניסתה לחופה: הוא ישן כו'. ואין נאמנין זה עם זה: בין כך ובין כך. בין יש אומנים בין אין אומנים: לא יבעול. בעילה לאשונה: לא בערב שבת כו'. בליל שבת מפני שעושה חבורה: ולא במוצ"ש. לקמן (ע"ב) מפרש: מסייע ליה. הא דקתני דאסור בתשמיש בשבעת ימי המשתה שהן לו כרגל: של ליעגא. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך: לא שנו. דאין נאמנין להתייחד: אלא שלא בעל. דתקיף ליה יצריה: דבבעל עסקינן. דקתני בועל בעילת מצוה לפני קבורת המת: כי קאמר. רבא לא שנו אפירסה אשתו נדה קאמר דכיון דנדה חמורה בעל מהימן עלה דלא אתי לזלזולי באיסור כרת: הא וכן קתני. קס"ד אכולה מילתא דאבילות מדמיגן ליה ובאבילות דבעל עסקינן: ה"ק

ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים [ו]ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום [א]ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא איניש דטרח להו אבל איפכא לא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שנתן מים על גבי בשר אבל לא נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רב פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה אמר רב אשי כגון מתא מחסיא דמפקא מכרך ומפקא מכפר תניא כוותיה דרב חסדא [ב]הרי שהיה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ונתן מים על גבי בשר ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים [ג]מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים [ד]ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן [ה]אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים של ציעגא נוהג דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [ו]ה"ש אלא שלא בעל בעל אשתו ישנה עמו והא הכא דבבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כי קאמר [ז]אפירסה אשתו נדה הא וכן קתני הכי

בועל בעילת מצוה ופורש. קודם שיקבר המת אבל לאחר שנקבר לא כדאמרינן בסמוך דברים של ציעגא נוהג ודייק לה מדקתני כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים כו' מיהו מרישא דהכא לא ה"מ למידק דדוקא כשהמת בחדר הוא דשרי בעילת מצוה דמצי לדחויי דבועל בעילת מצוה היינו אפי' לאחר שחל עליו אבילות אבל קשה לרשב"ם אמאי לא דייק מדקתני ופורש מכלל דנוהג דברים של ציעגא מדלא המיר אלא בעילת מצוה דוקא ואור"י דהמ"ל פורש משום דס בתוליס כדאמרינן בפ' תינוקת (נדה דף סה:) אבל מהוא ישן בין האנשים דייק שפיר דהוי משום אבילות דאי משום נדות כיון דבעיל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך ועוד דכל אותן הימים משמע דבכולהו הוי חד טעמא דהיינו משום אבילות והשתא מקילין טפי באבילות דאורייתא מבאבילות דרבנן מידי דהוה אעגילת סנדל ועטיפת הראש וכפיית המטה: בעילת מצוה. קרי לה בעילת מצוה משום דכתיב כי בועלין עושין ואמרי' (סנהדרין דף כב:) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי וע"י כך מידבק בה ובאין לידי פריה ורביה ולהכי קרי לה לבעילה ראשונה בעילת מצוה: אבל איפכא לא. וה"ה אם אבלים מחמת שאר קרובים תימה דאמר בפ"ג דמועד קטן (דף כג. ושם) מתה אשתו אסור ליגע עד שיעברו ג' רגלים ואם אין לו בנים מותר ליגע לאחר משום פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים מותר ליגע לאחר משום פרנסתם והכא אמר אבל איפכא לא ומשמע דבאין לו בנים עסקינן מדקאמר לליכא דטרח להו משמע דבבחור אייתי וי"ל דלאחר לאו דוקא אלא כלומר מותר לאחר ז' ומיהו לבעול אסור עד לאחר ל' דמוכח בתר הכי במעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בנית הקברות אי ופרנסי בני אחותיך ואעפ"כ לא בא עליה עד זמן מרובה מאי זמן מרובה שלשים יום מכלל דבנשה תוך ל' ותוך שבעה ודאי אסור כדמוכח הכא ומה שאמר לה בבה"ק לא היה זה בנישה אלא שידוכין בעלמא ונראה לר"י דודאי אותו שיש לו בנים קטנים מותר ליגע תוך ל' כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן אבל אותו שאין לו בנים כלל אסור ליגע עד לאחר שלשים כיון שאין יכול לבעול תוך שלשים וכן משמע במס' שמחות (פ"ז) דתניא בד"א כשיש לו בנים גדולים אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר ליגע אחרת לאחר ל' משמע דאסור אפי' ליגע תוך שלשים ואע"ג דיש לו בנים קטנים מותר ליגע תוך שלשים מ"מ נקט אחר שלשים משום אין לו בנים ור"ת ר"ל דבאין לו בנים אפי' לבעול שרי תוך שלשים אחר ז' משום פריה ורביה וההיא דשמחות אינה מתיישבת כפי' ונראה דבש לו בנים קטנים שרי ליגע ואפי' אם היא נמי אבילה מפני שמפרנסת בניו ואע"פ שאפשר באחרת כדמוכח בעובדא דיוסף הכהן שהיתה אבילה מאחותה ומיהו אין כל כך ראיה דשמא שאני התם לפי שהיא תרחם על בני אחותה יותר מאחרת ואע"ג דתנן בפרק החולץ (יבמות דף מא. ושם) כל הנשים יתארסו תוך מאלמנה מפני האיבוד ולא מפליג מידי משמע שאסורה אפי' למי שיש לו בנים קטנים כשהיא אבילה התם משום דבלאו הכי אסורה דצריכה להמתין ג' חדשים משום הבאנה ואור"ת דאפי' מתו אביו ואמו יכול לבנות אחר ל' והא דאמרי' במועד קטן (דף כב:) על כל המתים נכנס לבית המשתה אחר ל' על אביו ועל אמו אחר י"ב חדשים ה"מ בשאר שמחות אבל ליגע אשה שהיא מצוה יתירה מותר ואפי' יש לו בנים משום שנאמר (קהלת יא) בבקר זרע [את] זרעך ולערב אל תנח ידך והביא ראיה מדתניא סתם כל ל' יום לנישואין ולא מפליג בין אביו ואמו לשאר קרובים משמע דבכולהו לאחר ל' מותר וה"ר יוסף הביא ראיה לדבריו דתנן במסכת שמחות (פ"ע) בהדיא על כל המתים אסור ליכך לבית המשתה עד שישלימו ל' יום ועל אביו ועל אמו אסור כל שנים עשר חדש אלא"כ היה של מצוה אלמא שרי בכל משתה של מצוה וא"ע אי קאי נמי אריש אפי' תוך ל' יום: בגון מתא מחסיא. תימה רב חסדא מאי דוחקיה לאוקומי בנתן מים על גבי בשר מוקמה בכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר ויש לומר משום דניחא ליה לרב חסדא לאוקמה ברוב עיירות שהן בינוניות וה"ק כגון מתא מחסיא ורוב עיירות ומש"ה נקט נמי בבריתא דמייתי ונתן מים על גבי בשר משום דאייתי ברוב עיירות: מסייע ליה לר' יוחנן כו'. מועד ואתן משוה אותן בכ"מ ההיא דתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ז: ושם) חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה לו ולאינטליטו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל: אבל דברים של ציעגא נוהג. פי' חובה לעשות כן ולא רשות מדמייתי סייעתא מן הבריתא דהכא ואין סברא לחלק בין מועד לשבת ומקילין בשבת טפי אלא נראה לר"י דרב ושמואל מפלגי בין חתן למועד ושבת אבל קשה דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים משמע אפי' בשבת ופסקו ה"ג כר' יוחנן ופירשו אע"ג דקיימא לן כדברי המיקל באבל ה"מ בתנאי אבל באמוראי לא ואור"י דודאי נראה דהלכה כר' יוחנן מדאמר הש"ס הכא מסייע ליה לר' יוחנן:

והלעת

[ו] [יומא עח:], [ז] [ע' מוס' יומא יח: ד"ה יחודי וכו' מרימות בסוגיא דהכא],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל ל' יום. ע' מג"ם פ' תרי"ג פ"ק י"ב:

עין משפט נר מצוה

[ט] א ב מיי' פי"ח מהל' אבל הל' ח סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שמג וסי' שפג סעי' ב [רב אלפס כאן ובמ"ק פ"ג דף רלא.]

י ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' שפח סעי' ו:

[יא] ד מיי' פ"י שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' שנט סעי' ב [עי' כ"מ]:

[יב] ה ו מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג לאוין קס טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ח וטוש"ע יו"ד סי' שפג סעי' ב:

תוספות רי"ד

אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שניתן מים ע"ג בשר אבל לא ניתן מים ע"ג בשר מיודבן. אמר רבא ובכרך אע"פ שניתן מים על גבי בשר מיזדבן. א"ר פפא ובכפר אע"פ שלא ניתן מים ע"ג בשר לא מיזדבן. ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה כגון מתא מחסיא דמפקא מכפר ומפקא מכרך: אמר מר הוא ישן בין האנשים וכו'. מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר"י אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצנעה נוהג. פי' ז' ימי חתונות כשבעת ימי הרגל הן לו. ומפני שתשמיש המטה הוי דבר של צנעה שאין בני העולם מרגישים אסור: דרש ר"י בר' דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא שלא בעל שיצרו תוקפו אבל בעל אשתו ישנה עמו בבית. והא הכא בבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים וכו'. כי קאמר ר"י אפירסה נדה. והא וכן קתני ה"ק וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים פי' אבל [בעל] כל נדה דעלמא מתקיים בעלה בבית וכשמת אביו של חתן או אמה של כלה צריכי שימור:

והצעת המטה. גרסה לר"י דהצעת המטה דהכא היינו פריסת סדינין שהוא דבר של חיבה אבל הצעת כריס וכסתות שאינן דבריס של חיבה שרי לגדה והביא ראיה מדתנן בפ' אע"פ (נקמן נט:) הכניסה לו ג' שפחות אינה מצעת לו המטה ואינה עושה בלמר מרבע יושבת בקתדרא ומתרגין בגמרא אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו [ד"ה אינה מצעת לו המטה היינו הצעת כריס וכסתות דהוי דבר שיש טורח אבל מצעת לו המטה היינו פריסת סדין ולבדין דמילי דחיבה נינהו שתחבב עליו ואין בו טורח והיא הצעה של חיבה גראה דדוקא אסור וכן משמע דמזכירה בהדי מזיגת כוס והרחצת פניו ידיו ורגליו כי התם מיהו נפריס דל"ג במשנה אלא ואינה מצעת המטה ול"ג לו ובגמרא גרסינן לו אין ראיה משם שיהו תרי גווני הצעה דמתני' איירי בהצעת שאר מטות ובגמרא איירי בהצעת מטה לבעלה לבדו:

פוקסת. פ"ה מעברת שרק על פניה ואין גראה דאמר בפ"ב לקמן (דף יח.) לא שרק ולא פירכוס משמע דתרי מילי נינהו דפוקסת דהכא היינו פירכוס כדאמרי' בסמוך כי קתני אכיחול ואפירכוס ובשילהי המלניע (שבת נה.) קתני פוקסת ומעברת שרק על פניה ולקמן בפ"ב פ"ה פירכוס קליעת שער וקשה לר"י דבשילהי המלניע (שם לד: ושם) קתני גולמת ופוקסת אלא גראה דאחד מתיקוני נשים הוא:

ומי שאני בין אבילות דידה לאבילות דידה. תימה דבלאו מילתא דרב יוסף הוי מלי למיפרך בריתות אהדדי וי"ל דאי לאו הוה מילתא דרב יוסף הוה מפלגינן בין שעת חופה לשאר בשעת חופה דבשעת חופה ילרו תוקפו אע"ג דבעל אבל לרב יוסף לא מלי לפלוגי בהכי דהא בבעל חשיב ליה כאשתו ישנה דאפי' בשעת חופה אשתו ישנה עמו בגדה ובאבילות דידה ואפילו הכי באבילות דידיה קתני הוא ישן בין האנשים ולהכי פריך שפיר ולרשב"א גראה דאי לאו דרב יוסף לא הוה קשה מידי דעמו ועמה דקתני בברייתא לאו עמו במטה אלא עמה בבאבילות דידה אשתו ישנה עמו א"כ הא דקתני נוהג עמה אבילות היינו עמה במטה דומיא דהכא באבילות דידיה הוי עמו במטה והא דמשני תני באבילות דידיה הוא ישן אינו מגיה הברייתא אלא מפרש דעמו דקתני בברייתא דהכי הוא ופריך והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה פי' דומיא דעמה ומשני לא עמו בבית כדא"ל רב כו': **עד שיסתם הגולל.** בכמה מקומות פי' רש"י דגולל הוי כיסוי ארון ודופק היינו קרשים שבצידי הארון ונקרא דופק על שם שהגולל דופק עליו וכעין זה פי' בערוך וקשה לר"ת דאמר בפרק מי שמתו (בכורות יט: ושם) מדלגין היינו על גבי ארונות ואיך היו מדלגין והלא הגולל והדופק מעטה באהל כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכו: ושם) ועוד דבפרק בהמה המקשה (שם עב.) דריש על פני השדה לרבות גולל ודופק ולפ"ה הלא ארון היינו על פני השדה ואומר ה"ר דוד מגלינבורק כי לפרש"י [דריש] לרבות גולל ודופק שפירש דלא מרבינן מעל פני השדה דמטמא אלא כשפירש אבל בעוד שהוא טמון בטל אגב קרקע ולא מטמא באוהל והשתא אמי נמי שפיר הביא דמדלגים היינו על גבי ארונות ועוד י"מ אע"ג דגולל מטמא באהל מ"מ יכולין לדלג ולטמאות עצמם בגולל דתניא במס' שמחות (פ"ד) כל טומאה שאין מזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ואר"ת דמשובשת היא דהא רביעית דם אין מזיר מגלח עליה כדתנן במזיר (דף נד. ושם) וכהן מוזהר עליה ועוד הקשה דתניא בעירובין (דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין ממנו לא גולל לקברי כו' ולפ"ה וכי דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים ויש לומר אע"ג דאין דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים מכל מקום כמה דבריס משכחת אלא שכיח ומיירי בהן הש"ס לדרוש ולקבל שכר כדאמרינן בפרק המקשה (חולין ע.) בלעתא חולדה והוציאתו והכניסתו והקיאתו וילא מאליו מהו הדביק שני רחמים וילא מזה לזה מהו לף על פי שלא יבא לעולם ור"ת מפרש דגולל היינו מלבה שהיא אבן גדולה ולשון גולל שייך על האבן כדכתיב וגללו את האבן (בראשית כט) ודופק הן שתי אבנים אחת לראשה ואחת לרגלה של מלבה ופעמים כשאין המלבה מזומנת מעמידין שם בהמה או דבר אחר לסימן והבהיא דמדלגין לא היה שם מלבה ומחמת המת לא היו מיטמאין דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ולא תקשה לר' יהושע מאימת חל אבילות כשאין שם מלבה די"ל דכי מהדרי אפייהו דקוברין דכאמרינן במועד קטן (דף כב.) דהתם דלא אזלי בתר שכבא מכי מהדרי אפייהו וקשה לר"י על פירוש רבינו תם דתניא בתוספתא דאהלות בפרק ד' אמר רבי יהודה שתי אבנים גדולות

של

הכי קאמר וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים למימרא דאבילות קילא ליה מנדה והאמר רבי יצחק בר חזנינא אמר רב הונא [א]כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת [ב]באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו לא קשיא כאן באבילות דידיה כאן באבילות דידה והא אביו של חתן או אמה של כלה קתני כי קתני אשארא ומי שאני בין אבילות דידיה לאבילות דידה והתניא [ג]מי שמת חמיו או חמותו [ד]אינו יכול לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבילות וכן היא שמת חמיה או חמותה אינה רשאה להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתה ונוהגת עמו אבילות תני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים הא וכן קתני כי קתני אכיחול ואפירכוס והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה לא עמו בבית [ה]וכדאמר ליה רב לחייא בריה [ו]באפה נהוג אבילותא דלא באפה לא תנהוג אבילותא רב אשי אמר מי קמדמית אבילותא דהכא לאבילותא דעלמא [ז]אבילותא דעלמא חמיר ולא אתי לזלזולי ביה אבילות דהכא כיון דאקילו רבנן אתי לזלזולי ביה מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל עליו אבילותא אי לרבי אליעזר [ח]עד שיצא מפתח הבית אי לרבי יהושע עד שיסתם הגולל אלא דקתני נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות אמר מר [ט]בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש בשלמא בערב שבת משום חבורה אלא במוצאי שבת אמאי לא אמר רבי זירא משום

ה"ק כו'. כלומר כי קאמר וכן אהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים קאמר ולעולם הך בשלא בעל קאי: **קילא ליה.** לעבור עליה מנדה דאאכילות לא מהימנת ליה ואנדה מהימנת ליה: **מלאכות שהאשה עושה לבעלה.** לקמן תני להו בפרק אע"פ: **חוץ ממזיגת הכוס.** להושיט לו: **והצעת המטה והרחצת פניו כו'.** שדרך קירוב ומיבה הן ובאין לידי הרגל דבר: **אין אדם רשאי לכוף את אשתו.** בימי אבלה כשמת אביה או אמה: **פוקסת.** מעברת שרק על פניה: **מוזגת לו.** ולא חיישינן להרגל דבר אלמא אבילות חמירא ליה: **כאן באבילות דידיה.** לעולם אבילות קילא ליה מנדה והני מתניתא הכי מתרלן הא דקתני לעיל הוא ישן בין האנשים כו' באבילות דידיה והך דקתני מוזגת לו כו' באבילות דידה קאי דקתני אין אדם רשאי לכוף כו' אלמא באבילות דידה קיימינן שאינה רולה לכחול ולפקום והיינו טעמא דמוזגת דאם יתגבר ילרו עליו כיון דאבילות דידה הוא אינה שומעת לו: **והא אביו של חתן כו'.** אלמא באבילות דידה נמי אחמיר תנא דלעיל: **כי קתני.** אמה של כלה דאשארא אמכניסים המת לחדר אבל הוא ישן בין האנשים אאבילות דחתן קאי: **ונוהגת עמו אבילות.** אלמא מדלא קתני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים שמע מינה חמיר ליה ולא שני לן: ה"ג **תני באבילות דידיה הוא ישן כו':** הכי גרסינן **והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה.** אלמא אאבילות דידיה נמי מהימן: **לא עמו בבית.** וטעמא לאו משום דמהימן נקט לה אלא לאשמועינן דאין אבילותו מוטל עליה אלא בפניו משום כבודו וכן הוא אין אבילותה מוטל עליו אלא לפניה ולכבודה: **כדאמר ליה רב לחייא בריה.** כשמת חמיו באפה נהוג אבילותא כו': פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע במועד קטן: **גולל.** זהו כסוי של ארון המת: משום

[א] לקמן פא., [ב] מ"ק כ: שמחות פי"ח, [ג] ב"ז שם, [ד] מ"ק כ. סנהדרין מז: [שבת קנב:].

גליון הש"ס

גמ' **אבילותא דעלמא חמיר.** ע' סוטה ז ע"א מוס' ד"ה אמר:

מוסף רש"י

חוץ ממזיגת הכוס כו'. כל שהוא דבריס של קירוב ומיבה ומביאין לידי הרגל דבר (לקמן סא.). **באפה.** דאיתמר כשהיא אבלה (מו"ק כ:). **עד שיסתם הגולל.** גולל הוא הדף המונח על הארון לכסות, ואותן שבדפנות קרי להו דופק (סנהדרין מז:).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קצה סעי' י:

יד ב (מיי' פי"ב מהל' אבל) סמג עשין כ טוש"ע שם סי' שפג סעי' ח:

טו ג [מיי' פי"ב מהל' אבל הל' ה] טוש"ע שם סי' שעד סעי' ו וסי' שפא סעי' ו:

טז ד מיי' פ"ב שם הל' ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' ו:

יז ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' יד טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

תוספות רי"ד

למימרא דאבילות קילא [ליה] מנדה דהא בנדה [אינה] צריכה שימור אם בעל ואבילות (לא) מצוכיכן שימור אע"פ שבעל. והא אר"י ב"ח א"ר פפא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו לא להיות כוחלת ולא להיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ורוחצת פניו ידיו ורגליו ומסיק ר"א מי קא מדמית אבילות דהכא לאבילות דעלמא. אבילות דעלמא חמירא ליה ולא אתי לזלזולי בה. אבל אבילות דהכא כיון דאקילי בה רבנן אתי לזלזולי בה ומאי קילותא דקתני נוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות: תניא מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות פוקסת אבל כופה מטתו ונוהג עמה אבילות ודוקא בפניה אבל שלא בפניה לא. כדא"ל רב לחייא בריה באפה נהוג אבילות שלא באפה לא תנהוג אבילות:

משוס חשבונות. שאם יכנס למולאי שבת יעשה סעודה בלילה ויתשוב בשבת מהו לרץ להוציא וכתיב ודבר דבר (ישעיה נח): **מפקחים.** מוציאין לאור: **פיקוח.** פוסקונברמ"ש בלע"ז: **ערטיאות.** פלטי מלכים ושלטונים: **ללמדו אומנות.** מלוה הוא דכתיב (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך אשר נתן לך תחת השמש כל ימי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש: **אמר ליה אביי וחשבונות** אומנות הוא אם אינו עם המורה ומתרגין בקידושין (דף כט.) שאביו חייב ללמדו אומנות: **שמא ישחוט בן עוף.** בשבת לצורך מולאי שבת שיהא טרוד וישכח שהוא שבת: **שחל להיות בשני בשבת.** שלריכין להרבות בסעודה אחר השבת שהוא ערב יום כפורים: **ידחה.** לשליחי בשבת שמא ישחוט בן עוף לצורך סעודת מחר: **אין ליה רווחא.** לשחוט בלילה שהסעודה אינה עד למחר: **הכא ליה ליה רווחא.** שהסעודה בלילה אחר השבת משתשיכה מיד: **ולא חיישינן לאיקרורי דעתא.** אם לא ימלא לה בתולים לא חיישינן שיתקרר כעסו בהאי פורתא: **ונבעלא בחמישי.** משתחשך ברביעי ותיכנס ליל חמישי: **ברכה לדגים.** פרו ורבו ומלאו את המים כו' (בראשית א): **רוביל ונאמרה בו ברכה לאדם.** פרו ורבו ומלאו את הארץ (שם): **טעמא משום ברכה.** אבל מאן דלא קפיד אברכה משום איקרורי דעתא לא חיישינן משום האי פורתא: **ברכה דאדם עדיפא ליה.** ומיהו בשאי לא תנשא בתולה בזמן ארוך עד שני בשבת דאתו דייני חיישינן לאיקרורי אבל מרביעי עד חמישי לא חיישינן: **למחר משכים לאומנתו והולך.** שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין (דף ז.): **חמישי בשבת.** יום חופה: **ושני בשבת.** מיבת ביאה: **אדם בעל.** למ"ד ברכה לאדם עדיפא אף זו תיבעל בשני למ"ד משום שקדו נבעלת בחמישי דהא לא ישכים לאומנתו: **גדולים מעשה לדיקים ממעשה ילירת שמים וארץ.** ומשום בר קפרא נקט לה דאייתי לעיל באגדה: **אף ידי.** אדא יד: מקדש מעשה ידי לדיקים הוא: **הכי קאמר.** האי ומעשה ידיו במעשה הלדיקים כתיב שקדוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הלדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לברייות שהם לדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד: **יפד.** קבילי"י בלע"ז: ינית

משום חשבונות אמר ליה אביי וחשבונות של מצוה מי אסירי והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי תרוייהו [6]אחשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר [2]פוסקין צדקה לעניים בשבת ואמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן [3]הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח נפש בשבת ואמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן הולכין לטרטייאות ולקרקייאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשיא [7]משדכין על התינוקת ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלא אמר רבי זירא גזירה שמא ישחוט בן עוף א"ל אביי אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף התם דלנפשיה לא טריד הכא דלאחרים טריד אי נמי התם אית ליה רווחא הכא לית ליה רווחא השתא דאתית להכי ערב שבת נמי גזירה שמא ישחוט בן עוף איבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלת ברביעי ולא חיישינן לאיקרורי דעתא או דלמא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי דחיישינן לאיקרורי דעתא ת"ש דתני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי [8]ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ברכה דאדם עדיפא ליה ואי נמי משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך לו [9]שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל [1]שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת מאי איכא בין ברכה לשקדו איכא בינייהו אדם בטל אי נמי יום טוב שחל להיות בערב שבת דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב [1]אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב [2]מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך השיב בבלי אחד ור' חייא שמו [3]ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב והכתיב יצרו א"ר נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב [4]כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מיתיבי [5]השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר דרש בר קפרא מאי דכתיב [6]ויתד תהיה לך על אזנך אל תקרי אזנך אלא על אוזנך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון ינית

מיכא בין לישנא דמשני ברכה לאדם עדיפא ליה ובין לישנא דאי נמי משום שקדו ומשני דאיכא בינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' דלישנא דטעמא דברייתא משום שקדו ולא משום ברכה הכא דליכא שקדו נבעלת אם ירצה בחמישי אבל לישנא קמא דטעמא דברייתא משום ברכה כדמשמע פשטא דברייתא אפילו באדם בטל או בי"ט שחל להיות בערב שבת דליכא משום שקדו מכל מקום משום ברכה תבעל בששי ואפילו להאי לישנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום ברכה לחודה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנא באחד בשבת: **דאילו** בשמים ובארץ כתיב אף ידי וגו'. דמשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר בשאלי הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל במעשה לדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתיב תרתי ידיס:

מסורת הש"ס

6) שבת קנ, ב) [ועיל ב. ג. לקמן ז.], 3) [ועי' כתוס' שבת קנב: ופוסה כב. ד"ה ולא ותוס' סנהדרין מז:],

תורה אור השלם

1. אף יָדִי יָסְדָה אָרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו: ישעיה מח יג
2. תִּבְאַמּוּ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ: שמות טו יז
3. אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ: תהלים צה ה
4. כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂי אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה: תהלים ח ד
5. הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ: תהלים יט ב
6. וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: דברים כג יד

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג ד מיי' פכ"ד מהל' שבת הל"ט סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שו סעי' ו:
יט ה טוש"ע סי' סד:
כ ו מיי' פ"י מהל' מאכלות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע יה"ע סי' סד סעי' ג:

לעזי רש"י

פושקונברמ"ש [דישקונברימנ"ט]. חילוק.
קבילי"י [קיבל"א]. יתד, וו, זיז.

תוספות רי"ד

ר"ח ורב המנונא דאמרי תרוייהו חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ר יעקב ב"א אר"י מפקחין פקוח נפש בשבת והולכים לב"כ ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקת לארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומניות בשבת. וא"ר שמואל בר נחמני אר"י הולכין לטרטראיות ולקרקסאות לפקח על עסקי רבים בשבת: תני בר קפרא בתולה נשאת בד' ונבעלת בה' הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ואלמנה נשאת בה' ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בו' שאם אתה אומר בחמישי למחר משכים הוא לאומנותו והולך. שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' בשבת ו' בשבת ושבת: